

**GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY
I OPIEKI NAD DZIECKIEM
W GMINIE UJSOŁY
NA LATA 2014-2017**

**-UJSOŁY-
2014**

Spis Treści

I. Wprowadzenie.....	3
1.1 Rodzina jako podstawowe środowisko wychowawcze.....	4-5
1.2. Diagnoza potrzeb.....	5-6-7-8
1.3. Podstawa Prawna.....	8-9
II. Postanowienia ogólne.....	10
2.1. Koordynator programu.....	10
2.2. Czas realizacji programu.....	10
III. Odbiorcy programu.....	10
3.1. Rodziny żyjące w ubóstwie w tym dotknięte bezrobociem.....	10
3.2. Rodziny dotknięte uzależnieniem, przemocą.....	10
3.3. Rodziny niewydolne wychowawczo, opiekuńczo, niezaradne.....	11
3.4. Dzieci i młodzież zagrożona niedostosowaniem społecznym.....	11
3.5. Dzieci i młodzież opuszczające instytucjonalne i rodzinne formy opieki zastępczej.....	11
IV. Cele programu.....	12
4.1. Cel główny.....	12
4.2. Cel szczegółowy.....	11
4.3. Działania program.....	12-13
V. Realizatorzy Programu.....	14
VI. Postanowienia Końcowe.....	14
6.1. Promocja i monitorowanie programu.....	14
6.2. Finansowanie programu.....	15
6.3. Podsumowanie.....	15

I. WPROWADZENIE

Gminny Program Wspierania Rodziny wyznacza zespół planowanych działań mających na celu wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, w procesie przywracania zdolności tych rodzin do prawidłowego funkcjonowania w szczególności poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci. Realizowane w ramach programu zadania koncentrować się będą nie tylko na dziecku, ale na całej rodzinie, również w sytuacjach, gdy dziecko umieszczone zostanie poza rodziną biologiczną, w celu odzyskania przez nią funkcji opiekuńczej.

Rodzina jako podstawowa komórka życia społecznego jest pierwszym i najważniejszym środowiskiem wychowawczym dziecka, kształtującym jego osobowość, system wartości, poglądy, styl życia. Rodzina jest najbardziej stabilnym punktem odniesienia w doświadczaniu dziecka. Sprawowanie władzy rodzicielskiej polega głównie na opiece i wychowaniu dziecka oraz dbałości o jego prawidłowy rozwój, ochronę zdrowia, umożliwienie edukacji oraz rozwijanie talentów. Powinna ona przede wszystkim chronić interes dziecka oraz realizować w praktyce zasadę ochrony jego dobra. Dziecko pozostaje pod władzą rodzicielską do pełnoletności tj. ukończenia 18 roku życia. Instytucja władzy rodzicielskiej ma służyć przede wszystkim ochronie dobra dziecka. W sytuacji, gdy przez trudności w środowisku rodzinnym, problemy wychowawcze rodziców bądź pozostawanie w sytuacji kryzysowej, dobro to jest zagrożone, dziecko powinno być chronione przez władze publiczne.

Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny może zagrażać szereg czynników, wśród których istotną rolę odgrywa bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych. Ich oddziaływanie czyni daną rodzinę dysfunkcjonalną, czyli taką, która nie potrafi sprostać swoim obowiązkom względem dzieci i innych członków rodziny oraz pomyślnie rozwiązywać swoich problemów i sytuacji kryzysowych.

Problemy występujące w takiej rodzinie często są złożone i wymagają interdyscyplinarnych rozwiązań. Nadużywanie alkoholu, narkomania, przemoc, trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, to główne problemy dezorganizujące życie rodzin, którym często towarzyszy również ubóstwo, czy długotrwałe bezrobocie. Są one najczęściej przyczyną niedostosowania społecznego dzieci.

W przypadku dezorganizacji rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi, moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi. Dlatego, jeśli w funkcjonowaniu rodziny pojawiają się dysfunkcje, instytucje i służby zobligowane do wspierania rodziny zobowiązane są do podjęcia na jej rzecz określonych działań. Rodziny dysfunkcyjne wymagają stałego monitorowania przez pracowników socjalnych, pedagogów szkolnych, pracowników przychodni medycznych, policji, kuratorów sądowych i przedstawicieli innych instytucji, które mają kontakt z rodziną.

Celem polityki prorodzinnej państwa z punktu widzenia ochrony dobra dziecka jest wspieranie i pomoc ukierunkowana na przezwyciężenie trudności i usamodzielnienie poprzez wskazanie sposobów wyjścia z sytuacji kryzysowej i odpowiednie wsparcie materialne.

Organizując różnorodne formy wsparcia na rzecz rodziny wieloprotblemowej, należy kierować się zasadą podstawowej roli rodziny w rozwoju dziecka. Zamiast zastępować rodzinę w jej funkcji opiekuńczo - wychowawczej, należy ją wspierać i wspomagać tak, aby przywrócić prawidłowe funkcjonowanie. Stąd założeniem Programu jest wsparcie rodziny naturalnej, już na

etapie, gdy problemy się zaczynają oraz eliminowanie takich sytuacji, kiedy dziecko musi opuścić własną rodzinę.

I.1. Rodzina, jako podstawowe środowisko wychowawcze.

Potocznie rodzinę postrzegamy, jako środowisko pełne miłości, ciepła, bezpieczne i chroniące przed wszystkim, co złe – miejsce manifestowania uczuć i doznawanie szczęścia. Rodzina definiowana jest na wiele sposobów: jako środowisko społeczne (wychowawcze), grupa społeczna, instytucja społeczna lub czynnik socjalizacyjno-wychowawczy.

W każdym społeczeństwie prawidłowo funkcjonująca rodzina ma pełne kompetencje by zapewnić swym członkom szczęśliwy, harmonijny rozwój. Rodzina jest pierwszym, podstawowym środowiskiem wychowawczym człowieka. W rodzinie kształtuje się „kapitał ludzki”, który jest wyznacznikiem tempa rozwoju danej społeczności. Istnieją różne typy rodzin i różne reprezentowane przez nie postawy, a to wpływa na rodzaj postaw społeczno-moralnych dzieci i młodzieży wychowujących się w tych rodzinach. Prawidłowo funkcjonująca rodzina jest wartością, której – w odniesieniu do jednostki jak i globalnie - do całego społeczeństwa, nie można niczym równoważnym zastąpić.

Rodziny funkcjonują w różnych formach: na bazie małżeństwa, konkubinatu, związku partnerskiego; społeczeństwa wykształciły tzw. alternatywne formy rodziny: niepełną, zrekonstruowaną, zastępczą a także rodzinny dom dziecka. Rodzina, zarówno duża, mała czy alternatywna spełnia w społeczeństwie wiele funkcji. Funkcje te można podzielić na cztery grupy –

- ⊗ pierwsza to prokreacja,
- ⊗ druga, zabezpieczenie podstawowych potrzeb członkom rodziny,
- ⊗ trzecia grupa polega na przystosowaniu dziecka do życia społecznego, wskazaniu odpowiedniego miejsca w społeczeństwie.
- ⊗ grupa czwarta to funkcje, które socjalizują dzieci, uczą reguł zachowania uznanych za właściwe, prawideł postępowania w danym społeczeństwie i przekazywaniu przyjętego systemu wartości.

Swoistą cechą środowiska rodzinnego jest to, że funkcje rodziny stanowią jednolitą ograniczoną całość i nie mogą być realizowane oddzielnie. Jakikolwiek zaburzenie utrudniające realizację którejś z podstawowych funkcji z reguły, powoduje przejściową lub dłuższą niewydolność ogólnego funkcjonowania rodziny. Przemianom ulegają funkcje rodziny, zmienia się sama rodzina, jako system, układ wzajemnie oddziałujących na siebie elementów, czyli członków rodziny. Jednak niezależnie od tych zmian kobieta i mężczyzna pozostają współodpowiedzialni za swój związek i za całą rodzinę, która powinna zaspakajać podstawowe ludzkie potrzeby : miłości, bezpieczeństwa i przynależności.

Autorytet rodziców powinien opierać się na ich dojrzałości i kompetencji, a relacje na wspólnych ustaleniach dotyczących podziału obowiązków i sposobu wychowywania dzieci. Rodzice roztaczając „parasol ochronny” nad swoimi dziećmi jednocześnie ustalają reguły i czytelny przekaz tego, co jest dobre, a co złe. Dzięki temu dzieci nabywają odpowiedni system wartości, norm oraz właściwe wzorce zachowań, mają przestrzeń do rozwoju. Swobodne stosunki między rodzicami i dziećmi, serdeczność, wzajemne zrozumienie i zaufania tworzą idealny klimat domu rodzinnego dając siłę i oparcie. Dobry przykład wyniesiony z takiego domu, chroni przed popełnianiem błędów życiowych i daje punkt odniesienia do tego, co dobre, a co złe. Zagrożeniem dla prawidłowego funkcjonowania rodziny jest nie tylko niedojrzałość, niekompetencja czy brak odpowiedzialności partnerów zakładających rodzinę. Zagrożeniom sprzyjają przemiany ustrojowe, ekonomiczne, emancypacyjne, kulturowe, itp. mogące mieć silnie negatywny wpływ na życie rodzin, które często we wcześniejszym okresie dobrze radziły sobie z realizacją swoich funkcji.

Często u podstaw problemów rodziny leży bezrobocie spychające rodzinę na margines życia społecznego. To bezrobocie poza ubóstwem, często przynosi problem uzależnienia, rozbicia rodzin, emigracji zarobkowej rodziców. Zagrożenie bytu rodziny stanowi też ciężka choroba, niepełnosprawność, czy śmierć jednego z rodziców. Dla dzieci są to prawdziwe katastrofy życiowe, które powodują rozpad bezpiecznego świata, rodzice tracą autorytet, nie potrafią utrzymać statusu ekonomicznego i społecznego rodziny, nie potrafią dać poczucia bezpieczeństwa i stworzyć stabilnego środowiska wychowawczego. W każdej rodzinie występują napięcia, konflikty i kryzysy, ale nie każda rodzina potrafi samodzielnie, pomyślnie je rozwiązać. Określone w programie cele i instrumenty realizacji, to oferta pomocy w trudnych dla rodziny sytuacjach. Zgodnie z zasadą pomocniczości, nie wyłączając zbytnio rodziców wspierać należy ich starania tak, by dziecko mogło bezpiecznie funkcjonować w rodzinie naturalnej korzystając z optymalnych warunków rozwoju. Umieszczanie dziecka poza rodziną powinno być krótkotrwałą ostatecznością; kompleksowa, intensywna praca z rodzicami powinna w możliwie krótkim czasie umożliwić dziecku powrót do należycie spełniającej swoje funkcje rodziny biologicznej.

1.2. Diagnoza potrzeb.

Codziennemu życiu mieszkańców Gminy Ujszoły towarzyszą liczne problemy, które swoim zasięgiem obejmują coraz większą grupę ludzi i coraz młodsze pokolenia. Zmuszają one część społeczności gminy do korzystania z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Statystyki w tym zakresie przedstawiają się następująco:

Tabela nr1. Liczba rodzin korzystających z pomocy GOPS

ROK	Liczba rodzin ogółem	Liczba osób w rodzinach
2011	122	448
2012	148	479
2013	199	621

źródło: dane własne

Dane przedstawione w tabeli wskazują jednoznacznie, że liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej systematycznie rośnie.

Odbiorcą oferty przedstawianego programu wspierania rodziny i opieki nad dzieckiem w gminie Ujszoły są rodziny i dzieci w niej wychowywane a wskazaniem udzielenia wsparcia jest bezradność opiekuńczo wychowawcza rodziny; potrzeba ochrony macierzyństwa - w tym wielodzietności, bezrobocie, ubóstwo, przemoc w rodzinie, niepełnosprawność.

Tabela nr2. Przykłady trudnych sytuacji życiowych występujących na terenie Gminy

Powód trudnej sytuacji życiowej	ROK 2011	ROK 2012	ROK 2013
Bezradność opiekuńczo wychowawcza	39	44	61
Potrzeba ochrony macierzyństwa- w tym wielodzietności	14	13	16
Bezrobocie	53	60	87
Ubóstwo	10	17	16
Przemoc w rodzinie	0	1	2

Powód trudnej sytuacji życiowej	ROK 2011	ROK 2012	ROK 2013
Niepełnosprawność	28	34	38

źródło: dane własne

Niepokojący jest wzrost liczby bezrobotnych na terenie gminy Ujsoły, a także w powiecie żywieckim, w ostatnich latach co przedstawia tabela nr 3.

Tabela nr.3 Wzrost liczby bezrobotnych w gminie Ujsoły i powiecie żywieckim.

STAN W KOŃCU OKRESU					
	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2013	WZROST SPADEK	
				W Liczbach	W %
Gmina Ujsoły	273	326	341	68	25,00%
Powiat żywiecki	7430	8696	8347	917	12,34%

źródło: dane własne

Jak wynika z danych umieszczonych w tabeli nr 3 w gminie Ujsoły obserwowany jest wzrost poziomu bezrobocia w okresie trzech ostatnich lat, tj. 2011,2012 i 2013.

Liczba osób bezrobotnych na terenie gminy Ujsoły w badanym okresie zwiększyła się o 68 osób, oznacza to, że poziom bezrobocia w końcu 2013 r. wzrósł o 25% w stosunku do końca 2011 roku, co niepokoi na tle wyników całego powiatu żywieckiego, w którym liczba osób bezrobotnych w 2013 roku zwiększyła się o 917 osób, tj. 12,34% w stosunku do roku 2011. Lokalny rynek pracy w gminie Ujsoły obserwowany jest zwłaszcza przez pracowników socjalnych podczas indywidualnych spotkań z klientami Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z, których wynika, że część pracodawców wykorzystuje trudną sytuację na rynku zatrudnienia, polegającą na zagwarantowaniu legalnej pracy tylko w okresie niezbędnym do uzyskania prawa do zasiłku dla bezrobotnych, po czym następuje zwolnienie pracownika na czas nabycia tych uprawnień i jednocześnie przyzwolenie na wykonywanie pracy „na czarno” lub dorywczo.

Kolejnym problemem z jakimi zmagają się gmina Ujsoły jest ubóstwo. Do celów pomocy społecznej właściwa jest ustawowa granica ubóstwa czyli kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego. Obecnie jest to 542 zł w przypadku osoby samotnie gospodarującej i 456 zł dla osoby w rodzinie. W 2013 roku z pomocy społecznej w gminie Ujsoły skorzystało 199 rodzin o liczbie osób 621- co oznacza, że 13,30% spośród ogółu mieszkańców jest dotkniętych ubóstwem.

Na terenie gminy Ujsoły działa Gminna Komisja ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych z jej danych wynika, że w 2013 roku osób zarejestrowanych i korzystających z konsultacji i terapii było 47, z tej grupy 30 osób funkcjonuje w rodzinach posiadających dzieci.

Z kolei dane Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego wskazują, że w 2013 roku 38 rodzin było objętych monitoringiem w ramach procedury „Niebieskiej karty” z czego 13 rodzin posiadało łącznie 22 dzieci.

Z przywoływanych danych oraz obserwacji środowiska lokalnego popartej opinią pedagoga szkolnego wynika, że istnieje grupa rodzin, których problemem jest przemoc i problemy związane z nadużywaniem alkoholu oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, ponadto

zauważalne są rodziny zdeorganizowane, które charakteryzują się trwałymi zaburzeniami struktury (rozwód, separacja, samotne rodzicielstwo, porzucenie), do tej grupy zalicza się również rodziny niepełne spowodowane śmiercią jednego z małżonków. W rodzinach zdeorganizowanych związki emocjonalne dzieci z rodzicami cechuje często obojętność lub ostro manifestowana oziębłość.

W przypadku rodzin niepełnych spowodowanych śmiercią jednego z małżonków stosunki emocjonalne mają charakter pozytywny, jednak niepełność rodziny dezorganizuje wychowawcze funkcjonowanie.

W rodzinach zdeorganizowanych układy ról także ulegają zaburzeniom, co najczęściej odzwierciedla się w osłabieniu funkcji opiekuńczych i kontrolnych nad dziećmi. Funkcjonowanie tych rodzin często zakłóca trudna sytuacja materialna; rodziny z problemami (mogą być pełne lub zdeorganizowane), charakteryzują się konfliktowymi stosunkami wewnątrzrodzinnymi oraz dostarczaniem przez rodziców negatywnych wzorców zachowań i wartości. Role w tych rodzinach są poważnie zdeorganizowane w związku z czym dochodzi do zaburzeń w ich wychowawczo – opiekuńczym funkcjonowaniu. W rodzinach w, których zaburzony jest system wartości dominują wzory skrajnej demoralizacji i ubóstwa kulturalnego, praca zawodowa, edukacja szkolna często traktowane są, jako zło konieczne. Rodzina, której funkcjonowanie jest zaburzone nie potrafi pomyślnie rozwiązywać swoich problemów i kryzysów, nie realizuje wystarczająco dobrze przypisanych sobie funkcji, zadań na rzecz swoich członków i na rzecz społeczeństwa. Taka rodzina jest rodziną dysfunkcyjną, która staje się źródłem przykrości, podłożem frustracji zarówno dorosłych jak dzieci. Członkowie rodziny przeżywają koszmar konfliktów, napięć i wzajemnych pretensji a ich ofiarą często jest najsłabszy element rodzinnego systemu, czyli dziecko – nie umiając radzić sobie ze swoimi problemami, sfrustrowani rodzice odreagowują swoje stresy na dzieciach.

Dysfunkcja rodzinna dotycząca dzieci może przybierać różne formy :

- uzależnienia, choroba psychiczna w rodzinie,
- przemoc fizyczna, psychiczna, maltretowanie i wykorzystywanie seksualne,
- czynne odrzucenie i demoralizowanie dziecka,
- psychiczne opuszczenie dzieci (nieobecność emocjonalna rodzica), chłód emocjonalny,
- nadużycie emocjonalne, czyli używanie dziecka przez dorosłego do zaspakajania własnych potrzeb emocjonalnych (np.: czynienie z dziecka powiernika spraw dorosłych, tworzenie koalicji przeciw drugiemu rodzicowi),
- przerost sztywnych wymagań nad okazywaniem miłości i czułości,
- stawianie nieadekwatnych do rozwoju i możliwości dziecka wymagań,
- infantylizowanie dziecka lub żądanie spełniania nadmiernych, perfekcjonistycznych oczekiwań,
- nadopiekuńczość i nadmierna kontrola.

W rodzinie dysfunkcyjnej dziecko przestrzega bezwzględnie trzech destrukcyjnych dla niego zasad:

- pierwsza nakazuje bezwzględne zachowanie milczenia na temat tego, czego dziecko doświadcza we własnej rodzinie; dorośli wymagają by dziecko ukrywało swoje przeżycia zarówno wewnątrz rodziny jak i poza nią,
- druga wymaga od dziecka, aby nie obdarzało zaufaniem ani członków swojej rodziny, ani nikogo obcego – ufając naraża się na doznanie krzywdy; tym samym dziecko nie może czuć się bezpiecznie nawet we własnej rodzinie, stale doświadcza poczucia zagrożenia, czuje się słabe i niepewne,
- trzecia nakazuje, by dziecko nie zagłębiało się w swoje emocje, nie zastanawiało się nad tym, co czuje, dlaczego i jakie są tego skutki; kierowanie się tą zasadą oraz wzrastanie w zdeorganizowanym środowisku prowadzi do zaburzeń osobowości dziecka.

Jaką miłością dziecko było kochane, tylko taką będzie kochało w przyszłości –innej nie zna. W ten sposób dysfunkcyjność przekazywana jest następnemu pokoleniu. Podejmując rozważania na

temat profilaktyki i wspierania rodzin, poza dysfunkcjami wynikającymi bezpośrednio ze środowiska rodzinnego, należy zdawać sobie sprawę z aktualnych zagrożeń związanych z dynamicznymi zmianami cywilizacyjnymi. Postawy wielu osób nacechowane są lękiem przed przyszłością (spowodowanym brakiem perspektyw), rozczarowaniem, sceptycyzmem wobec wartości ogólnospołecznych i brakiem autorytetów. Wiele małżeństw ulega rozpadowi – ludzie dążą za wszelką cenę do osobistego szczęścia, nie czują się odpowiedzialni ani za partnera życiowego ani za wspólne dzieci. Często rodzice są zapracowani, nastawieni na zapewnienie jak najlepszych lub chociaż przyzwoitych warunków materialnych swoim dzieciom, zapominając o ich wychowaniu. Pogłębiają się i są coraz bardziej widoczne różnice między bogatymi i biednymi, także między dziećmi.

W niniejszym programie cele wymagają dynamicznego dostosowania działań do potrzeb rozwojowych rodzin (systematyczne pogłębianie diagnozy).

Działanie pomocowe kierowane do dziecka i rodziny powinny opierać się na następujących zasadach :

- bliżej rodziny naturalnej – bez konieczności izolacji dziecka
- bliżej dziecka – najlepiej w rodzinie
- wcześniej – zanim problemy urosną i staną się trwałe
- lepiej – wykorzystując potencjał fachowców i najlepiej kadry aktualnie pracującej nad określonymi problemami z określonymi środowiskami
- krócej – tak, by nie uzależniać od pomocy
- taniej – unikanie form instytucjonalnej opieki na rzecz usług w środowisku lokalnym.

Przyjęcie powyższych zasad daje szansę na stworzenie jednolitego systemu wszechstronnej profilaktyki i pomocy środowiskowej umożliwiającej dziecku funkcjonowanie w rodzinie naturalnej lub powrót do niej w możliwie najkrótszym czasie.

1.3. Podstawa prawna

Złożoność problemów w rodzinach wymaga podjęcia interdyscyplinarnych działań instytucji i służb. W myśl przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (**Dz. U. Nr 149, poz. 887 z późn. zm.**) obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudność w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz organach administracji rządowej. Obowiązek ten realizowany jest przy współpracy ze środowiskami lokalnymi, instytucjami oświatowymi, sądami, policją kościołami i organizacjami społecznymi (w tym pozarządowymi). Ważne, aby wsparcie potrzebującym rodzinom organizowane było dostatecznie wcześniej, by eliminować sytuacje, w których dziecko musi opuścić rodzinę biologiczną. Cytowana ustawa określa zadania własne gminy, do których należy m. in.:

1. Opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny;
2. Tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
3. Tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:
 - a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
 - b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,

- c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
- 4. Finansowanie:
 - a) kosztów szkoleń dla rodzin wspierających,
 - b) podnoszenie kwalifikacji przez asystenta rodziny,
 - c) kosztów związanych z udzielaniem pomocy ponoszonych przez rodziny wspierające
- 5. Współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- 6. Sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
- 7. Prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy;
- 8. Przekazywanie do biura informacji gospodarczej, informacji o powstaniu zaległości z tytułu nieponoszenia opłaty za pobyt dziecka w pieczy zastępczej.

W terminie do dnia 31 marca każdego roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej składa Radzie Gminy roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawia potrzeby związane z realizacją zadań. Podstawowym założeniem Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2014-2017 w Gminie Ujsoly jest stworzenie spójnego systemu wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu ról społecznych, a w szczególności funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Zaplanowane działania będą zmierzały do przywrócenia rodzinom zdolności do wypełniania tych funkcji, także w sytuacjach, gdy dziecko zostanie umieszczone poza rodziną biologiczną, w celu odzyskania przez nią funkcji opiekuńczych. Program wspierania rodziny, opracowany w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Ujsolach wpisuje się w założenia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ujsoly na lata 2014-2020

Podstawę prawną Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Ujsoly na lata 2014 - 2017 stanowią:

1. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. Nr 149, poz. 887 z późn. zm.),
2. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej tj. (Dz. U. z 2013 r. poz. 182 z późn. zm.))
3. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.),
4. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 o przeciwdziałania narkomanii (Dz. U. z 2005, Nr 179, poz. 1485 z późn. zm.)
5. Ustawa z dnia 26 października 1982 o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007, Nr 70, poz. 473 z późn. zm.)

II. POSTANOWIENIA OGÓLNE

2.1. Koordynator programu.

Koordynatorem Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2014-2017 jest Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ujsolach.

2.2. Czas realizacji programu.

Realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny została zaplanowana na lata 2014-2017. Jest to dokument otwarty, może podlegać okresowej weryfikacji, modyfikacji i uzupełnieniu.

III. ODBIORCY PROGRAMU

Adresatami programu są rodziny mieszkające na terenie Gminy Ujsoly przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych (rodziny dotknięte bezrobociem, ubogie, doświadczające przemoc domową, z problemami alkoholowymi i narkomanii oraz innych używek, małoletnie matki, małoletni ojcowie oraz rodziny przeżywające trudności związane ze stanem zdrowia swoim i dzieci, zdarzeniami losowymi jak również sytuacjami kryzysowymi, itp.), zagrożone umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej, bądź też takie, którym została odebrana lub ograniczona władza rodzicielska.

3.1. Rodziny żyjące w ubóstwie w tym dotknięte bezrobociem.

Ubóstwo to zjawisko społeczne polegające na braku dostatecznych środków materialnych do zaspokojenia istotnych potrzeb życiowych rodziny. Prawdopodobieństwo ubóstwa zwiększa przede wszystkim bezrobocie (zwłaszcza długotrwałe), ale również wczesne macierzyństwo, niepełność i wielodzietność rodzin, niski poziom wykształcenia, a także zamieszkiwanie na wsi lub w małym mieście - wiąże się to z trudnym rynkiem pracy ograniczoną liczbą ofert. Niski poziom wykształcenia, brak kwalifikacji stały się trwałym korelatorem ubóstwa niezależnie od tego jaką miarą biedy się posłużymy. Ubóstwo wyklucza rodziny z życia społecznego i kulturalnego spychając je na margines i prowadząc do wykluczenia i degradacji oraz dziedziczenia negatywnych wzorców.

3.2. Rodziny dotknięte uzależnieniem, przemocą.

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem, które kształtuje osobowość dziecka, system wartości, poglądy i styl życia. Rodzice zawsze są wzorem dla dzieci, także wtedy gdy tym wzorem nie powinni być. W przypadku rodzin zdeorganizowanych, rodzina nie jest w stanie realizować swych podstawowych funkcji, role wewnątrz rodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi. Uzależnienia i przemoc domowa często są powiązane z sobą, są przyczyną i objawem dysfunkcji rodziny. Problemy te są głęboko skrywane przez rodzinę - trudno się przyznać, że najbliższa osoba dopuszcza się przemocy, krzywdzi na różne sposoby. Ukrywanie problemu nie poprawia sytuacji ofiar czy osób współuzależnionych, akty przemocy powtarzają się a uzależnienie pogłębia. To bardzo bolesny i poważny problem społeczny, cierpią z jego powodu całe rodziny, szczególnie traumatyczne przeżycia towarzyszą dzieciom, które powielają w dorosłym życiu zachowania, jakich padli ofiara lub byli świadkami.

Często problemy te zauważalne są na zewnątrz dopiero wówczas, gdy nasilają się problemy wychowawcze z dziećmi, proces degradacji psychicznej jest już bardzo zaawansowany, a często dopiero wtedy, gdy dochodzi do zagrożenia życia.

3.3. Rodziny przeżywające trudności z wypełnianiem funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Rodzina przeżywająca trudności z wypełnianiem funkcji opiekuńczo-wychowawczych to ta rodzina, która nie spełnia swoich funkcji lub spełnia je nieprawidłowo. Niewydolność występuje zarówno w rodzinach pełnych jak i niepełnych, zrekonstruowanych i wielodzietnych. Jeżeli niewydolność, niezaradność wynika ze stanu zdrowia, trudnych warunków materialnych, mieszkaniowych to skuteczne wsparcie i pomoc może w szybko poprawić sytuację dzieci w rodzinie; jeżeli przyczyną niewydolności są uzależnienia, prostytutka, przestępczość, to sytuacja dziecka wymaga szczególnych form pomocy i bardzo intensywnego działania.

3.4. Dzieci i młodzież zagrożona niedostosowaniem społecznym.

Niedostosowanie społeczne to bardzo złożone pojęcie, na które składa się wiele kryteriów. Zjawisko zaburzeń w zachowaniu i patologii uwarunkowane jest głównie środowiskiem rodzinnym jeżeli rodzina jest zdeorganizowana, dotknięta dysfunkcjami to więzi między rodzicami i dziećmi są poważnie osłabione, dzieci boleśnie odczuwają wyobcowanie i odręczenie.

Rodziny takie są ogromnym zagrożeniem dla dobra swoich dzieci. Dla dziecka życie w takiej rodzinie jest ogromną krzywdą, dziecko stara się przeżyć w traumatycznych warunkach, które powodują, że staje się pełne agresji skłonne do łamania norm prawnych i moralnych. W rodzinach takich często dochodzi do zaburzeń rozwoju dziecka, zaniżenia osiągnięć w nauce, zaniżonych aspiracji społecznych; środowiskiem rówieśniczym-grupy rówieśnicze mają ogromny wpływ na zachowanie dziecka.

Ustalają swoje zasady postępowania i zachowania, wysoko cenią siłę fizyczną, spryt, odwagę, zuchwałość, a często bezwzględność i pogardę dla ludzi. Członkowie takich grup często w sposób dezaprobowany społecznie manifestują swoją odrębność. Prowadzić to może do konfliktów z prawem, ucieczką w alkohol czy narkotyki. Grupy rówieśnicze tworzą się spontanicznie, zwykle w bliskości miejsca zamieszkania i przyciągają dzieci pozbawione zainteresowania rodziców, zaniedbane, szukające akceptacji poza domem.

3.5. Dzieci i młodzież opuszczające instytucjonalne i rodzinne formy opieki zastępczej.

Dzieci opuszczają zastępcze formy opieki tylko wtedy, gdy rodzina biologiczna odzyskała prawo do sprawowania władzy rodzicielskiej, a to oznacza, że rodzice podjęli starania i wysiłek by nauczyć się prawidłowo wypełniać swoje funkcje.

Powrót dziecka jest wielkim egzaminem dla rodziców i sprawdzianem czy wykonana praca nad pozytywną zmianą jest trwała. Dobro i bezpieczeństwo dziecka wymaga, by rodzina pozostała pod nadzorem i korzystała ze wsparcia i pomocy instytucji środowiska i społeczności lokalnej. Młodzież opuszczająca zastępcze formy opieki to zwykle już osoby pełnoletnie, które wracają do rodziny biologicznej, która nie podjęła żadnych starań, by zmienić swój sposób postępowania. Zwykle rodziny te, czując się zwolnione z obowiązku wobec dziecka pogłębiają swoją dysfunkcję i uruchamiają proces wykluczenia społecznego. Jeżeli młody człowiek, który w czasie pobytu w opiece zastępczej uzyskał prawidłowe wzorce, ma własne plany trafi do tak zdegenerowanego środowiska., jego szanse na prawidłowe funkcjonowanie są znikome. Środowisko lokalne, także dla własnego dobra powinno dać tym młodym ludziom szanse na własne normalne życie – zwykle wiąże się to z uzyskaniem mieszkania i pracy.

IV CELE PROGRAMU

4.1. Cel główny

Wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych w procesie przywracania ich zdolności do prawidłowego funkcjonowania, tworzenie warunków dla rozwoju rodziny i opieki nad dzieckiem.

4.2.Cele szczegółowe

❧ wspieranie rodzin naturalnych w ich funkcjach opiekuńczych i wychowawczych oraz odzyskiwaniu zdolności do wypełniania tych funkcji

❧ Zapobieganie umieszczaniu dzieci w opiece zastępczej poprzez kompleksowe wsparcie rodzin zagrożonych dysfunkcją i dysfunkcyjnych.

❧ wspieranie rodzin naturalnych w ich funkcjach opiekuńczych i wychowawczych oraz odzyskiwaniu zdolności do wypełniania tych funkcji.

4.3. Działania Programu:

1. Diagnozowanie i analiza środowisk rodzinnych poprzez:

- a) wywiad środowiskowy w rodzinie przeżywającej trudności,
- b) pracę socjalną polegającą na rozpoznaniu deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, zaniedbań względem dzieci oraz ocenie sytuacji dziecka w rodzinie, środowisku szkolnym, rówieśniczym,
- c) konsultacje ze specjalistami w celu sprecyzowania czynników mających wpływ na dysfunkcjonalność rodziny.
- d) zatrudnienie w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej asystenta rodziny.

2. Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych dziecka i rodziny poprzez:

- a) objęcie dożywianiem uczniów szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych na terenie placówek oświatowych,
- b) monitorowanie zagrożeń dot. sytuacji zdrowotnej dzieci poprzez kontakt i współpracę z placówką służby zdrowia na terenie gminy Ujszoły,
- c) zapewnienie pomocy materialnej i rzeczowej ubogim rodzinom w ramach ustawy o pomocy społecznej między innymi poprzez przyznawanie zasiłków,
- d) wykorzystanie możliwości wprowadzenia ulg, uprawnień, zniżek, itp. poprzez wprowadzenie Karty Dużej Rodziny.

3. Rozwijanie umiejętności opiekuńczo - wychowawczych rodziny, zapewnienie jej specjalistycznego poradnictwa i wsparcia poprzez:

- a) umożliwienie rodzinom korzystania z pomocy asystenta rodziny, którego zadaniem jest organizowanie pracy z rodziną w miejscu zamieszkania bądź w miejscu wskazanym przez rodzinę,
- b) umożliwienie dzieciom z rodzin przeżywającym trudności korzystania z pomocy świetlicy środowiskowej na terenie Gminy Ujszoły, która w połączeniu z działalnością asystenta rodziny stworzy spójny system wsparcia, realny adekwatny do potrzeb mieszkańców Gminy Ujszoły,
- c) pomoc rodzinom w dostępie przeżywającym trudności do konsultacji i specjalistycznego poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, terapeutycznego,
- d) pomoc rodzinom w dostępie do poradnictwa prawnego, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego.

4. Zapobieganie powstaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywania już istniejących poprzez:

- a) systematyczne monitorowanie rodzin zagrożonych kryzysem przez pracowników socjalnych, asystenta rodziny, nauczycieli, pedagogów szkolnych oraz przedstawicieli innych zawodów kontaktujących się z rodziną, w tym z placówkami służby zdrowia,
- b) motywowanie członków rodziny do podejmowania działań na rzecz ograniczenia bądź niwelowania własnych dysfunkcji np. podjęcie terapii leczenia uzależnień - współpraca z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Punktem Konsultacyjnym, podjęcie terapii dla ofiar oraz sprawców przemocy domowej - współpraca z policją i Zespołem Interdyscyplinarnym ds. Przeciwdziałania Przemocy,
- c) angażowanie rodzin do udziału w projektach, szkoleniach rozwijających umiejętność planowania swojej przyszłości zawodowej i osobistej oraz motywujących do podjęcia pracy,
- d) angażowanie i motywowanie rodzin oraz pomoc w dostępie do korzystania ze specjalistycznego wsparcia dla rodziców w celu podniesienia umiejętności opiekuńczo - wychowawczych, wzmocnienia poczucia odpowiedzialności za własną sytuację życiową, dostarczenia wiedzy na temat prawidłowego wypełniania obowiązków rodzicielskich,
- e) współpracę z podmiotami, instytucjami działającymi w środowisku lokalnym, w szczególności ze szkołami, policją, placówkami służby zdrowia, sądami, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, w celu poprawy sytuacji rodzinnej pod względem zdrowotnym, materialnym i społecznym.

5. Dążenie do reintegracji rodzin poprzez:

- a) pomoc rodzinie, z której dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej w odbudowaniu odpowiedniego środowiska wychowawczego z poprawnymi relacjami i rolami, pozwalającymi na powrót dzieci do rodziny naturalnej, przywracanie prawidłowego funkcjonowania rodzin, poprzez wsparcie asystenta rodziny.

6. Podejmowanie działań profilaktycznych poprzez:

- a) udział w ogólnopolskich kampaniach, których celem jest wzmocnienie rodziny i jej roli w społeczeństwie,

b) udział w projektach współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, mających na celu poprawę jakości życia rodzin.

V. REALIZATORZY PROGRAMU

Realizatorem Programu jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ujsołach, jednak założenia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2014-2017w Gminie Ujsoły powinny realizować wszystkie podmioty, które w ramach swoich kompetencji posiadają obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz podmioty bądź osoby specjalizujące się i mające kontakt z dzieckiem i rodziną. Dlatego w realizację programu zostaną włączone Świetlice środowiskowe funkcjonujące w:

- ⌘ Gminnym Ośrodku Kultury w Ujsołach
- ⌘ Izbie Regionalnej w Glince
- ⌘ Domu Społeczności Lokalnej w Złatnej
- ⌘ Wiejskim Domu Kultury w Soblówce

Wymienione placówki realizują działalność świetlicową, w ramach której dzieci i młodzież z gminy Ujsoły spotyka się na zajęciach plastycznych, tanecznych, a także innych działaniach zmierzających do rozwoju zdolności artystycznych uczestników. Ponadto świetlice spełniają funkcje edukacyjne jak np. obsługa komputera, prace domowe z wykorzystaniem internetu, a także rekreacyjno- sportową.

Realizatorem programu będą także Placówki edukacyjne.

- ⌘ Szkoła Podstawowa Ujsoły
- ⌘ Szkoła Podstawowa Złatna
- ⌘ Szkoła Podstawowa Glinka
- ⌘ Szkoła Podstawowa Soblówka
- ⌘ Gimnazjum Ujsoły

VI. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

6.1. Promocja i monitorowanie programu.

Monitoring programu umożliwi wgląd w realizację podejmowanych działań, ocenę ich skuteczności oraz podejmowanie działań korygujących. Koordynatorem programu jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ujsołach. Program ma charakter otwarty co oznacza, że powinien ewaluować w zależności od pojawiających potrzeb. Promocja programu prowadzona będzie na stronach internetowych gminy Ujsoły, placówek szkolnych i przedszkolnych, a także w trakcie wszelkich imprez środowiskowych z udziałem mieszkańców gminy Ujsoły.

Monitorowanie programu wyrażać się będzie: gromadzeniem informacji dotyczących programów celowych realizatorów, a także poprzez analizę statystyczną efektów zawierających się w danych :

- Liczba rodzin przeżywających trudności wychowawcze z określeniem powodów.
- Liczba rodzin, w których występuje przemoc domowa.
- Liczba rodzin, w których występuje problem uzależnienia.
- Liczba rodzin z dziećmi objętych pomocą socjalną.
- Liczba dzieci umieszczonych w opiece zastępczej.
- Liczba dzieci, które powróciły do rodziny biologicznej.
- Liczba rodzin wspierających uczestniczących w realizacji programu.

Analizę danych statystycznych Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ujsolach będzie prowadził w I kwartale każdego roku obowiązywania Programu.

6.2. Finansowanie programu.

Spodziewanym efektem realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny i Dziecka na lata 2014-2017, ma być stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla dziecka i jego rodziny. Wsparcie to powinno zapewnić specjalistyczną pomoc, poczucie bezpieczeństwa, także socjalnego oraz odpowiednie dla dziecka warunki rozwoju. Program powinien wzbogacić środowisko lokalne o profesjonalne placówki wsparcia dziennego i rodziny wspierające. W dalszej perspektywie Program przynieść powinien również oszczędności finansowe związane z faktem pozostawiania dzieci w rodzinach biologicznych.

Realizacja projektu zakłada wykorzystanie środków z budżetu Gminy.

6.3. Podsumowanie

Nie ma żadnych wątpliwości, że dla dziecka najlepszym miejscem wzrastania jest kochająca go rodzina. Jednak życie niesie z sobą wiele trudnych sytuacji, z którymi rodzice nie zawsze potrafią sobie poradzić i nie zawsze chcą i potrafią szukać pomocy – zadaniem specjalistów jest działanie, które pomoże rodzinie rozwiązać problemy, a dziecku pozostać w bezpiecznym środowisku rodzinnym. Przedstawiany program w swych celach i sposobach ich realizacji zawiera skuteczną ofertę pomocy dla rodzin borykających się z różnymi dysfunkcjami. Aby osiągnąć zamierzone cele w realizację programu powinny włączyć się aktywne instytucje, placówki i organizacje, które swoimi działaniami wspierają dzieci i rodziny. Trudne zadania pomocowe powierzone są przygotowanej, doświadczonej kadrze instytucji i organizacji, która już pracuje na rzecz rodziny (asystent rodziny, pedagog, pracownik socjalny).

Gminny Program Wspierania Rodziny zakłada tworzenie sprzyjających warunków do poprawy życia rodzin i dzieci. Niezbędne jest systematyczne podnoszenie świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków dysfunkcji oraz promowanie rodzinnego stylu życia.

Spodziewanym efektem realizacji programu ma być polepszenie sytuacji dziecka i rodziny, poczucie bezpieczeństwa socjalnego, ograniczenie patologii społecznej, zminimalizowanie negatywnych zachowań oraz stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla dziecka i rodziny. Dla instytucji i organizacji środowiska jest to dodatkowy argument, by mobilizować siły, środki i skupić się na skutecznym pomaganiu tak, by pobyt dziecka w opiece zastępczej był wyjątkową krótkotrwałą koniecznością. Spójny system pomocy rodzinie łączy działania instytucji z aktywnością środowiska. Przedstawicielami przyjaznego środowiska lokalnego są rodziny wspierające, które pomagają w opiece i wychowaniu dziecka, w prowadzeniu gospodarstwa domowego w kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.